

14. BÖLÜM

Kompulsif Satın Alma

Lut TAMAM¹

Kompulsif satın alma yüzyılın başında tanımlanmışson yıllardapsikolojik, sosyolojik, finansal yönü dahil olmak üzere birçok açıdan araştırılmış bir hastalıktır. Kompulsif satın alma, kişinin dürtüsel olarak satın alma güdüsünü hissetmesi ve denetleyememesinin sonucunda ortaya çıkan, kişiyi mali açıdan zor durumda bırakan bir bozukluktur (Black, 1996). 1900'lü yılların başında bu bozukluk ilk olarak Kraepelin tarafından satın alma manisi ya da oniomani adıyla ele alınmıştır. Kompulsif satın almanın temelinde kişiyi tehlikeye, heyecana sürükleyen dürtülerin yer alması nedeniyle, gözlenen dürtüsel alışveriş bir kumarbazın kumar masasındaki davranışına benzetilmiştir (McElroy ve ark., 1995). Kompulsif satın alma ile ilgili olarak 1980'li yılların sonuna kadar hiç araştırma yapılmamış ve psikiyatri sı-

nıflandırma sistemleri (DSM ve ICD) içine alınmamıştır. Daha sonra, günümüz tüketim toplumunda kişileri yoğun mali sıkıntıya sürükleyen, evlilik ve aile yaşamında önemli sorunlara yol açan bu bozukluğa olan ilgi gün geçtikçe artmış ve yaygınlığının tahmin edilenden çok daha fazla olduğu sonucuna varılmıştır (Christenson ve ark., 1994).

Son yıllarda yapılan çalışmalar ışığında bu bozukluğun doğasına yönelik çeşitli öneriler ortaya konmuştur. Kompulsif satın almanın, kompulsif cinsel davranış, tekrarlayan kendine zarar verici davranış (repetitive self-mutilation) gibi diğer bozukluklarla birlikte başka türlü adlandırılmayan (BTA) dürtü kontrol bozukluğu tanı ölçütlerine uyduğu ileri sürülmüştür (McElroy ve ark., 1992). Bu bozuklukta gözlenen ve obsesif kompulsif bozukluklar spektrumun-

¹ Prof. Dr., Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, Itamam@gmail.com

yaşayan özellikle mali sorunlara bağlı olarak evlilikleri zedelenen çiftlerin, evlilik ya da çift terapisi alması uygun bir yaklaşım olacaktır. Bunlar dışında özellikle gençlerin tedavisinde, anne-baba ve çocuk iletişimine çok önem verilmesi, ailenin çocuğu daha çok denetlemesi, televizyon yayınlarının özellikle reklamların olumsuz etkilerine karşı uyanık olmaları önerilmektedir. Gençlere ve öğrencilere yönelik tüketimi teşvik eden reklam kampanyalarının yoğun biçimde uygulanmasına izin verilmeyerek sınırlamalar getirilmesi, kredi kartının bu bozukluğun yaygınlaşmasındaki etkisi göz önünde tutularak gençlere ve öğrencilere bu araçların sağlanmasında dikkatli olunması diğer öneriler arasındadır (Kuo, 1996).

SONUÇ

Kompulsif satın alma çeşitli yönlerden dürtü denetim bozukluklarına, obsesif kompulsif bozukluğa, bağımlılık sendromlarına ve duygudurum bozukluklarına benzemektedir. Ancak şu anda elimizde bulunan verilere dayanarak kompulsif satın almanın bu grupların herhangi birinin tüm özelliklerini içerdiğini söylemek ve dolayısıyla bir gruba dahil etmekolusu değildir. Kişilerarası ilişkilerde ve mali konularda kişilerde önemli sorunlara neden olması, sanıldığından daha sık görülmesi, diğer psikiyatrik bozukluklarla birlikte yaygın olarak gözlenmesi ve tedavi edilebilir bir bozukluk olması gibi diğer özellikleri de düşünüldüğünde kompulsif satın almayı ayrı bir tanı olarak ele almak daha doğru olacaktır.

Diğer hastalıklarda olduğu gibi kompulsif satın almada da bozukluğun hastalara ve ailelerine maddi ve manevi açıdan verdiği zararlar dikkate alındığında erken tanı

ve tedavinin önemi ortadadır. Son yıllarda sitalopramın kompulsif satın almada etkin olduğunu gösteren çift kör çalışmaların varlığı, topiramatin uzun vadede etkili olabileceğine dair yorumlar, özellikle grup tedavisi şeklinde yürütülen bilişsel davranışçı terapilerde elde edilen olumlu sonuçlar, bu bozukluğun tedavisinde kısa zamanda çok yol alınabileceği konusunda umutlu olmamızı sağlamaktadır.

Tüketimin teşvik edildiği ve ağırlaşan ekonomik durumun etkisiyle, anne-babanın her ikisinin de çalışmak zorunda kaldığı toplumumuzda aile yapısı yavaş yavaş gelişmiş ülkelerin aile yapısına benzemektedir. Bu sosyolojik etmenler ve kompulsif satın almaya birliktelik gösteren diğer psikopatolojilerin yaygınlığı göz önünde tutulduğunda bu konu üzerinde daha çok durulması ve araştırmaların yapılması önemli bir toplumsal gerekliliktir.

KAYNAKLAR

- Aboujaoude, E., Gamel, N., & Koran, L. M. (2003). A 1-year naturalistic follow-up of patients with compulsive shopping disorder. *Journal of Clinical Psychiatry, 64*(8), 946-950.
- Belk, R. W. (1984). Three scales to measure constructs related to materialism: Reliability, validity, and relationships to measures of happiness. *ACR North American Advances, 11*, 291-297.
- Benson, A. L., & Gengler, M. (2004). Treating compulsive buying. *Addictive disorders: a practical handbook. New York: Wiley, 451-491.*
- Bernik, M. A., Akerman, D., Amara, J. A., & Braun, R. C. (1996). Cue exposure in compulsive buying. *The Journal of Clinical Psychiatry, 57*(2), 90-90.
- Black, D. W. (1996). Compulsive buying: A review. *The Journal of Clinical Psychiatry, 57*, 50-55.
- Black, D. W. (2001). Compulsive buying disorder. *CNS Drugs, 15*(1), 17-27.
- Black, D. W. (2007). A review of compulsive buying disorder. *World Psychiatry, 6*(1), 14-18.

- Black, D. W. (2007). Compulsive buying disorder: a review of the evidence. *CNS Spectrums*, *12*(2), 124-132.
- Black, D. W., Gabel, J., Hansen, J., & Schlosser, S. (2000). A double-blind comparison of fluvoxamine versus placebo in the treatment of compulsive buying disorder. *Annals of Clinical Psychiatry*, *12*(4), 205-211.
- Black, D. W., Monahan, P., & Gabel, J. (1997). Fluvoxamine in the treatment of compulsive buying. *Journal of Clinical Psychiatry*, *58*(4), 159-163.
- Black, D. W., Monahan, P., Schlosser, S., & Repertinger, S. (2001). Compulsive buying severity: an analysis of compulsive buying scale results in 44 subjects. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, *189*(2), 123-127.
- Bozdağ, Y., & Alkar, Ö. Y. (2018). Bergen Alışveriş Bağımlılığı Ölçeği'nin kompulsif çevrimiçi satın alma davranışına uyarlanması. *Bağımlılık Dergisi*, *19*(2), 23-34.
- Burgard, M., & Mitchell, J. E. (2000). Group cognitive behavioral therapy for buying disorder. *I shop, therefore I am. New Jersey: Jason Aronson*, 367-397.
- Campbell, C. (2000). Shopaholics, spendaholics, and the question of gender. *I shop, therefore I am: Compulsive buying and the search for self*, 57-75.
- Christenson, G. A., Faber, R. J., De Zwaan, M., Raymond, N. C., Specker, S. M., Ekern, M. D., ... & Eckert, E. D. (1994). Compulsive buying: descriptive characteristics and psychiatric comorbidity. *The Journal of Clinical Psychiatry*, *55*, 5-11.
- Comings, D. E., Gade, R., Wu, S., Chiu, C., Dietz, G., Muhleman, D., ... & MacMurray, P. (1997). Studies of the potential role of the dopamine D1 receptor gene in *Addictive Behaviors*. *Molecular Psychiatry*, *2*(1), 44-56.
- d'Astous, A. (1990). An inquiry into the compulsive side of "normal" consumers. *Journal of Consumer Policy*, *13*(1), 15-31.
- de Mattos, C. N., Kim, H. S., Marasaldi, R. F., Requião, M. G., de Oliveira, E. C., Filomensky, T. Z., & Tavares, H. (2020). A 12-Week Randomized, Double-Blind, Placebo-Controlled Clinical Trial of Topiramate for the Treatment of Compulsive Buying Disorder. *Journal of Clinical Psychopharmacology*, *40*(2), 186-190.
- DeSarbo, W. S., & Edwards, E. A. (1996). Typologies of compulsive buying behavior: A constrained clusterwise regression approach. *Journal of Consumer Policy*, *5*(3), 231-262.
- Devor, E. J., Magee, H. J., Dill-Devor, R. M., Gabel, J., & Black, D. W. (1999). Serotonin transporter gene (5-HTT) polymorphisms and compulsive buying. *American Journal of Medical Genetics*, *88*(2), 123-125.
- Dittmar, H. (2000). The role of self-image in excessive buying. *I shop, therefore I am: Compulsive buying and the search for self*, 105-132.
- Dittmar, H. (2004). Understanding and diagnosing compulsive buying. *Handbook of addictive disorders: A practical guide to diagnosis and treatment*, *42*(04), 411-450.
- Dittmar, H. (2005). A new look at "compulsive buying": Self-discrepancies and materialistic values as predictors of compulsive buying tendency. *Journal of Social and Clinical Psychology*, *24*(6), 832-859.
- Dittmar, H. (2005). Compulsive buying—a growing concern? An examination of gender, age, and endorsement of materialistic values as predictors. *British Journal of Psychology*, *96*(4), 467-491.
- Dittmar, H., & Drury, J. (2000). Self-image—is it in the bag? A qualitative comparison between "ordinary" and "excessive" consumers. *Journal of Economic Psychology*, *21*(2), 109-142.
- Dittmar, H., Beattie, J., & Friese, S. (1995). Gender identity and material symbols: Objects and decision considerations in impulse purchases. *Journal of Economic Psychology*, *15*, 391-511.
- Dittmar, H., Beattie, J., & Friese, S. (1996). Objects, decision considerations and self-image in men's and women's impulse purchases. *Acta Psychologica*, *93*(1-3), 187-206.
- DSM, III. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, (1994). *Washington DC: American Psychiatric Association*.
- Edwards, E. A. (1993). Development of a new scale for measuring compulsive buying behavior. *Financial Counseling and Planning*, *4*(1), 67-84.
- Faber, R. J. (1992). Money changes everything: Compulsive buying from a biopsychosocial perspective. *American Behavioral Scientist*, *35*(6), 809-819.

- Faber, R. J. (2000). A systematic investigation into compulsive buying. *I shop therefore I am: Compulsive buying and the search for self*, 1, 27-53.
- Faber, R. J., & Christenson, G. A. (1996). In the mood to buy: Differences in the mood states experienced by compulsive buyers and other consumers. *Psychology & Marketing*, 13(8), 803-820.
- Faber, R. J., & O'Guinn, T. (2008). Compulsive buying. *Handbook of consumer psychology*, 1039-1056.
- Faber, R. J., & O'guinn, T. C. (1992). A clinical screener for compulsive buying. *Journal of Consumer Research*, 19(3), 459-469.
- Fishbain, D. A. (1994). Do compulsive buyers and kleptomaniacs share identical characteristics?. *J Clin Psychiatry*, 55, 545.
- Frost, R. O., Kim, H. J., Morris, C., Bloss, C., Murray-Close, M., & Steketee, G. (1998). Hoarding, compulsive buying and reasons for saving. *Behaviour Research and Therapy*, 36(7-8), 657-664.
- Glatt, M. M., & Cook, C. C. (1987). Pathological spending as a form of psychological dependence. *British Journal of Addiction*, 82(11), 1257-1258.
- Grant, J. E. (2003). Three cases of compulsive buying treated with naltrexone. *International Journal of Psychiatry in Clinical Practice*, 7(3), 223-225.
- Grant, J. E., Levine, L., Kim, D., & Potenza, M. N. (2005). Impulse control disorders in adult psychiatric inpatients. *American Journal of Psychiatry*, 162(11), 2184-2188.
- Grant, J. E., Odlaug, B. L., Mooney, M., O'Brien, R., & Kim, S. W. (2012). Open-label pilot study of meprobamate in the treatment of compulsive buying. *Annals of Clinical Psychiatry*, 24(2), 119-126.
- Grant, J. E., Schreiber, L. R., & Odlaug, B. L. (2013). Phenomenology and treatment of behavioural addictions. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 58(5), 252-259.
- Guzman, C. S., Filomensky, T., & Tavares, H. (2007). Compulsive buying treatment with topiramate, a case report. *Revista Brasileira de Psiquiatria (Sao Paulo, Brazil : 1999)*, 29(4), 383-384
- Hague, B., Hall, J., & Kellett, S. (2016). Treatments for compulsive buying: A systematic review of the quality, effectiveness and progression of the outcome evidence. *Journal of Behavioral Addictions*, 5(3), 379-394.
- Harvanko, A., Lust, K., Odlaug, B. L., Schreiber, L. R., Derbyshire, K., Christenson, G., & Grant, J. E. (2013). Prevalence and characteristics of compulsive buying in college students. *Psychiatry Research*, 210(3), 1079-1085.
- Hodgins, D. C., & Peden, N. (2008). Tratamento cognitivo-comportamental para transtornos do controle do impulso Cognitive-behavioral treatment for impulse control disorders. *Rev Bras Psiquiatr*, 30(Supl 1), 31-40.
- Hodgson, R. J., & Rachman, S. (1977). Obsessional-compulsive complaints. *Behaviour Research and Therapy*, 15(5), 389-395.
- Hollander, E., & Benzaquen, S. D. (1996). Is there a distinct OCD spectrum?. *CNS Spectrums*, 1(1), 17-26.
- Hollander, E., & Stein, D. J. (Eds.). (2007). *Clinical manual of impulse-control disorders*. American Psychiatric Pub, 202-228.
- Kim, S. W. (1998). Opioid antagonists in the treatment of impulse-control disorders. *The Journal of Clinical Psychiatry*, 59(4), 1159-1162.
- Koran, L. M., Aboujaoude, E. N., Solvason, B., Gammel, N. N., & Smith, E. H. (2007). Escitalopram for compulsive buying disorder: a double-blind discontinuation study. *Journal of Clinical Psychopharmacology*, 27(2), 225-227.
- Koran, L. M., Bullock, K. D., Hartston, H. J., & D'Andrea, V. (2002). Citalopram treatment of compulsive shopping: an open-label study. *The Journal of Clinical Psychiatry*, 63(8), 704-708.
- Koran, L. M., Chuong, H. W., & Smith, S. C. (2003). Citalopram for compulsive shopping disorder: an open-label study followed by double-blind discontinuation. *The Journal of Clinical Psychiatry*, 64(7), 793-798.
- Koran, L. M., Faber, R. J., Aboujaoude, E., Large, M. D., & Serpe, R. T. (2006). Estimated prevalence of compulsive buying behavior in the United States. *American Journal of Psychiatry*, 163(10), 1806-1812.
- Krueger, D. W. (1988). On compulsive shopping and spending: A psychodynamic inquiry. *American journal of psychotherapy*, 42(4), 574-584.
- Kuo H.S. (1996). Compulsive buying widespread among college-age consumers. *The Baylor Lariat*, 102, 1-2.

- Kuzma, J. M., & Black, D. W. (2006). Compulsive shopping: When spending begins to consume the consumer. *Current Psychiatry, 7*, 27-40.
- Küçükönel H., Dökmen T. (2008). Kompulsif satın alma: Kavramsal bir inceleme. *Pi Pazarlama ve İletişim Kültürü Dergisi, 7*, 11-19.
- Lawrence, L. (1990). The psychodynamics of the compulsive female shopper. *The American Journal of Psychoanalysis, 50*(1), 67-70.
- Lee, S., & Mysyk, A. (2004). The medicalization of compulsive buying. *Social science & medicine, 58*(9), 1709-1718.
- Leite, P. L., Pereira, V. M., Nardi, A. E., & Silva, A. C. (2014). Psychotherapy for compulsive buying disorder: A systematic review. *Psychiatry Research, 219*(3), 411-419.
- Lejoyeux, M., Ades, J., Tassain, V., & Solomon, J. (1996). Phenomenology and psychopathology of uncontrolled buying. *The American Journal of Psychiatry, 153*(12), 1524-1529.
- Lejoyeux, M., Hourtané, M., & Adès, J. (1995). Compulsive buying and depression. *The Journal of Clinical Psychiatry, 56*, 38.
- Lejoyeux, M., Tassain, V., & Ades, J. (1995). Compulsive buying, depression and antidepressants. *European Neuropsychopharmacology, 3*(5), 369-370.
- Lejoyeux, M., Tassain, V., Solomon, J., & Ades, J. (1997). Study of compulsive buying in depressed patients. *Journal of Clinical Psychiatry, 58*(4), 169-173.
- Lejoyeux, M., Tassain, V., Solomon, J., & Ades, J. (1997). Study of compulsive buying in depressed patients. *Journal of Clinical Psychiatry, 58*(4), 169-173.
- Magee, A. (1994). Compulsive buying tendency as a predictor of attitudes and perceptions. *ACR North American Advances, 21*, 590-594.
- Manchiraju, S., Sadachar, A., & Ridgway, J. L. (2017). The compulsive online shopping scale (COSS): development and validation using panel data. *International Journal of Mental Health and Addiction, 15*(1), 209-223.
- Maraz, A., Griffiths, M. D., & Demetrovics, Z. (2016). The prevalence of compulsive buying: a meta-analysis. *Addiction, 111*(3), 408-419.
- Marks, I. (1990). Behavioural (non-chemical) addictions. *British Journal of Addiction, 85*(11), 1389-1394.
- McElroy, S. L., Hudson, J. I., Pope Jr, H. G., Keck Jr, P. E., & Aizley, H. G. (1992). The DSM-III-R impulse control disorders not elsewhere classified: clinical characteristics and relationship to other psychiatric disorders. *The American Journal of Psychiatry, 149*(3), 318-327.
- McElroy, S. L., Keck, P. E., & Phillips, K. A. (1995). Kleptomania, compulsive buying, and binge-eating disorder. *The Journal of Clinical Psychiatry, 56*(4), 14-26.
- McElroy, S. L., Keck, P. E., Pope, H. G., Smith, J. M., & Strakowski, S. M. (1994). Compulsive buying: a report of 20 cases. *The Journal of Clinical Psychiatry, 55*, 242-248.
- McElroy, S. L., Pope, H. G., Hudson, J. I., Keck, P. E., & White, K. L. (1991). Kleptomania: a report of 20 cases. *The American Journal of Psychiatry, 148*, 652-657.
- McElroy, S. L., Satlin, A., Pope, H. G., Keck, P. E., & Hudson, J. I. (1991). Treatment of compulsive shopping with antidepressants: a report of three cases. *Annals of Clinical Psychiatry, 3*(3), 199-204.
- Micken, K. S. (1995). A new appraisal of the Belk materialism scale. *ACR North American Advances, 22*, 398-405.
- Miltenberger, R. G., Redlin, J., Crosby, R., Stickney, M., Mitchell, J., Wonderlich, S., ... & Smyth, J. (2003). Direct and retrospective assessment of factors contributing to compulsive buying. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry, 34*(1), 1-9.
- Mitchell, J. E., Burgard, M., Faber, R., Crosby, R. D., & de Zwaan, M. (2006). Cognitive behavioral therapy for compulsive buying disorder. *Behaviour Research and Therapy, 44*(12), 1859-1865.
- Ninan, P. T., McElroy, S. L., Kane, C. P., Knight, B. T., Casuto, L. S., Rose, S. E., ... & Nemeroff, C. B. (2000). Placebo-controlled study of fluvoxamine in the treatment of patients with compulsive buying. *Journal of Clinical Psychopharmacology, 20*(3), 362-366.
- O'Guinn, T. C., & Faber, R. J. (1987). Mass mediated consumer socialization: Non-utilitarian and dysfunctional outcomes. *ACR North American Advances, 14*, 473-476.
- O'Guinn, T. C., & Faber, R. J. (1989). Compulsive buying: A phenomenological exploration. *Journal of consumer research, 16*(2), 147-157.

- Otero-López, J. M., & Villardefrancos, E. (2014). Prevalence, sociodemographic factors, psychological distress, and coping strategies related to compulsive buying: a cross sectional study in Galicia, Spain. *BMC Psychiatry, 14*(1), 101.
- Parecki, D. M. (2000). *Addressing compulsive buying behavior: A treatment program for self-identified compulsive buyers*. California School of Professional Psychology-Berkeley/Alameda.
- Roberts, J. A., & Manolis, C. (2000). Baby boomers and busters: an exploratory investigation of attitudes toward marketing, advertising and consumerism. *Journal of Consumer Marketing, 17*, 481-497.
- Rook D.W., Hoch S. (1985). Consuming impulses. in NA - Advances in Consumer Research Volume 12, eds. Elizabeth C. Hirschman and Morris B. Holbrook, Provo, UT : Association for Consumer Research, Pages: 23-27..
- Scherhorn, G., Reisch, L. A., & Raab, G. (1990). Addictive buying in West Germany: An empirical study. *Journal of Consumer Policy, 13*(4), 355-387.
- Schlosser, S., Black, D. W., Repertinger, S., & Freet, D. (1994). Compulsive buying: Demography, phenomenology, and comorbidity in 46 subjects. *General Hospital Psychiatry, 16*(3), 205-212.
- Sepede, G., Di Iorio, G., Sarchione, F., Fiori, F., & Di Giannantonio, M. (2017). Bupropion augmentation in a case of compulsive buying disorder. *Clinical Neuropharmacology, 40*(4), 189-191.
- Specker, S. M., Carlson, G. A., Christenson, G. A., & Marcotte, M. (1995). Impulse control disorders and attention deficit disorder in pathological gamblers. *Annals of Clinical Psychiatry, 7*(4), 175-179.
- Tamam, L., Diler, R. S., & Özpoyraz, N. (1998). Kompulsif satın alma: Bir gözden geçirme. *Türk Psikiyatri Dergisi, 9*(3), 224-230.
- Tamam, L., Zengin, M., Karakuş, G., & Ozturk, Z. (2008). The prevalence of impulse control disorders in an university psychiatry inpatient clinics. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni, 18*, 153-161.
- Valence, G., d'Astous, A., & Fortier, L. (1988). Compulsive buying: Concept and measurement. *Journal of Consumer Policy, 11*(4), 419-433.
- Winestine, M. C. (1985). Compulsive shopping as a derivative of a childhood deduction. *The Psychoanalytic Quarterly, 54*(1), 70-72.
- Ye, L., Kadia, S., & Lippmann, S. (2014). Topiramate and compulsive buying disorder. *Journal of Clinical Psychopharmacology, 34*(1), 174-175.